

Magni amici ac scientiae viro...: k životnému jubileu profesora Jozefa Šimončiča.
Ed. Henrieta Žažová. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2018. 431, [1] s.
ISBN 978-80-568-0180-2.

Namiesto obligátneho predslovu zaradila editorka Henrieta Žažová do tejto publikácie text *Magni amici ac scientiae viro...* (s. 15 – 21), v ktorom jednoznačne dala najavo svoj úprimný vzťah a úctu k osobnosti profesora, historika, archivára a pedagóga prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc. (nar. 1928). Zborník predstavuje výstup z kolokvia, konaného pri príležitosti jeho životného jubilea (90 rokov), ktoré usporiadala Trnavská univerzita (TU) v Trnave – Katedra histórie Filozofickej fakulty a Ústav dejín v spolupráci so Štátnym archívom v Trnave, mestom Trnava a Spolkom trnavských historikov Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV 19. 6. 2018 v aule Pazmaneum (s. 15). V tejto časti editorka uviedla aj jeho životopis.

Zborník obsahuje príspevky, ktoré boli rozdelené do dvoch rubriík. Prvou rubrikou sú *Príhovory a spomienky* (celkovo v počte 15). Predstavuje časť venujúcu sa osobným postrehom, spomienkam z viacerých uhlov pohľadu – prof. Jozef Šimončič je pripomínaný ako pedagóg, kolega, riaditeľ – zakladateľ Ústavu dejín TU a človek. V príspevkoch sa mapuje vždy niektorá časť jeho profesijného života, ako aj udelenie pamätných predmetov (medaily) či pamätných pôct jubilantovi pri príležitosti životného jubilea od viacerých odborných spoločností.

Ide o príspevky – pozdravy rektora TU v Trnave Mareka Šmida *Životné jubileum prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc.* (s. 24), hovorca mesta Trnava Pavla Tomašoviča *Príbeh zapísaný do dejín univerzity a mesta* (s. 25 – 26), Juraja Roháča *Archivár prof. PhDr. Jozef Šimončič, CSc.* (s. 27 – 33), v ktorom si spomína na časy v trnavskom archíve a vyzdvihuje jeho riadiace schopnosti a charakter. Osobnosť jubilujúceho profesora ako pedagóga, ale aj obsah štúdia dejín spracoval Vladimír Rábik v príspevku *Profesor Jozef Šimončič ako pedagóg na Trnavskej univerzite* (s. 34 – 36). Ďalej sem bol zaradený príspevok Mariána Manáka *Profesor Jozef Šimončič – zakladateľ Ústavu dejín Trnavskej univerzity* (s. 37 – 38), v ktorom autor hodnotí jeho aktivity v rokoch 2005 – 2008. K ďalším príspevkom patria napríklad *Profesor Jozef Šimončič deväťdesiatročný* (s. 39 – 41) od zodpovedného redaktora časopisu Viera a život Ladislava Csontos, osobné postrehy absolventa 1. ročníka odboru história doc. Jaroslava Nemeša – *Profesor Jozef Šimončič a poslucháči* (s. 42 – 43), bývalého pracovníka Západoslovenského múzea v Trnave Petra Horvátha *Pocta osobnosti a priateľovi profesorovi Jozefovi Šimončičovi k jeho deväťdesiatke* (s. 44 – 47).

Do publikácie boli zaradené aj texty od predstaviteľov odborných združení a spoločností, a to od Rastislava Kožiaka *K udeleniu pamätného listu za mimoriadny prínos k rozvoju slovenskej historiografie a k menovaniu za čestného člena Slovenskej historickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied* (s. 51 – 53), Martiny Orosovej *K udeleniu pamätného listu o menovaní za čestného člena Spoločnosti slovenských archivárov* (s. 53 – 54), resp. od Júlie Ragačovej *K udeleniu pamätnej medaily Za zásluhy o verejnú správu* (s. 49 – 50), ktorú jubilantovi udelila Sekcia verejnej správy Ministerstva vnútra SR v zastúpení Ing. Adriánom Jenčom. V tejto rubrike sa ocitol aj text od dekana FF TU v Trnave Milana Katunineca *K jubileu prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc.* (s. 55 – 57). Osobný a ľudský rozmer má príspevok jubilantovej kolegyne Alžbety Hološovej *Profesor Jozef Šimončič – archivár, historik, pedagóg, môj prvý a posledný riaditeľ a stále dobrý radca a priateľ na poli histórie* (s. 58 – 63), pozdravný text Anny Kumičikovej *Pocta profesorovi Jozefovi Šimončičovi* (s. 64) a napokon text od kampanológa Juraja Gembického *Pánu profesorovi z lásky...* (s. 65 – 67).

Milou a úsmevnou časťou publikácie sú prílohy, príloha č. 1 (s. 68 – 71) predstavuje výroky – citáty jubilanta. Tá všetkých zainteresovaných preniesie spomienkami v čase. Príloha č. 2 napríklad predstavuje text listiny „košickej skupiny“ trnavských absolventov adresovaná jubilantovi (s. 72 – 73).

Druhá rubrika Štúdie a články obsahuje 17 štúdií. Zuzana Droběnová v štúdiu *Kristína, kráľovná Švédska* (s. 76 – 86) predstavila sondu do jej životných osudov s dô-

razom na dospievanie, abdikáciu a odchod do Ríma, kam sa stiahla do ústrania. Výstup je postavený na zahraničnej literatúre. Václav Bartůšek spracoval tému *Studenti ze Slovenska v českých zemích 1556 – 1778* (s. 87 – 107), pričom ide sčasti o pohľad aj na stav pramennej bázy (matriky) pre gymnaziálne prostredie a na peregrináciu študentov. Ide však aj o pohľad na školy jezuitov, piaristov či Karlovu univerzitu v Prahe. Téma ponúka ďalšie možnosti výskumu.

Pramene k dejinám františkánskeho kláštora sv. Kataríny pri Dechticiach v Centrálnom františkánskom archíve (Archivio Generale OFM) v Ríme predstavila Ivana Kvetánová (s. 108 – 134), pričom dejiny „Katarínky“ spadajú do obdobia rokov 1618 – 1786 a naspäť Erdődyovcom sa dostala v roku 1797. Zachované pramene z mladšieho obdobia dokladajú vznik kláštora, dokumentujú mobiliár – inventár kostola a kláštora a jeho presuny či vykradnutie krypty (1793). Zároveň poukazuje na ďalšie možnosti výskumu pramennej bázy. *Analýza archívnych prameňov rehole sv. Františka na území Šarišskej stolice*, menovite konventu františkánov v Nižnej Šebastovej, v Bardejove a v Prešove a minoritov v Prešove je téma, ktorej sa už opakovane – modifikovane venovala Martina Snaková (s. 135 – 149). *Odchýlky od skutočnosti a chýbajúce údaje v životopisoch zvonolejára Jochima Hannibala Brorsa pôsobiaceho v roku 1691 v Levoči* predstavil Juraj Spiritza (s. 150 – 158), okrem toho nezabudol vo vstupnom exkurze pripomenúť doloženú existenciu iných zvonolejárov v 17. storočí.

Regionálne dejiny majú v našom prostredí dôležité miesto. tejto problematike sa najmä z pohľadu dejín správy, pomocných vied historických a hospodárskych dejín aj v tejto publikácii venovalo viacero príspevkov. Štúdiu k všeobecným dejinám prezentuje výstup *Obec Veľké a Malé Brestovany v archívnych dokumentoch do konca 18. storočia*, ktorý napísala Lucia Duchoňová (s. 159 – 177), pričom ide o dnešnú obec Brestovany. Štandardne kvalitný výstup predstavuje príspevok Zuzany Lopatkovej *K hospodárskym a sociálnym pomerom na Smolenickom panstve v prvej tretine 18. storočia* (s. 178 – 204), ktorého súčasťou v sledovanom období boli mestečká Smolenice, Horné Orešany a viacero dedín ako Horné Dubové, Dechtice, Igram, Jaslovce a i. V štúdiu autorka vychádzala z analýzy daňového súpisu a urbárov. Posun v stave poznania badať v štúdiu *Tri prípady uplatnenia sfragistického výskumu v regionálnych dejinách* (Dubová, Dolné Rišňovce, Lehota pri Nitre). Jej autormi sú Štefan Hrivňák a Henrieta Žažová (s. 205 – 220). Pri Dubovej (pečatidlo z roku 1692) sa podarilo bádateľom nájsť iný prameň (1642). Faktografiu podopierajú cez výskum sakrálnych objektov a poukazujú na jedinečnosť zobrazenia svätca a patróna (Ján Krstiteľ drží pred sebou vlastnú hlavu), pri obci Dolné Rišňovce poukazujú na neexistenciu vlastného typária, na otázky na prepojenie používania šľachtických pečatí či pečate obce Horné Rišňovce, pri obci Lehota pri Nitre poukazujú na potrebu správnej interpretácie výjavu, výskum patrocínií a kostola.

História ukrytá vo veršoch je príspevok od Kataríny Karabovej (s. 221 – 234). V úvode poukazuje na historickú tvorbu (s dôrazom na Trnavskú univerzitu v rokoch 1635 – 1777) osobností ako Štefan Katona, Samuel Timon, Štefan Kaprainai, Karol Wagner, Matej Bel, Ladislav Turóci, Mikuláš Schmid. Gro je však postavené na diele Františka Babaia Ungariae reges... (1773), jeho obsahu, vydaniach, osobách, ktoré na nich participovali, a ich rozdieloch. Poukazuje na fakt, že Babai bol okrem životopisov panovníkov a epigramov autorom zbierky básní či troch kníh zmiešaných epigramov na cirkevné a svetské témy – Epigrammatum miscellaneorum... (1777)

a osobnosti (aj spomenutých historikov, historiografov, ktorým venoval pozornosť). *De stilo bene Latino alebo obhajoba latinčiny uverejnená vo výročnej správe gymnázia v Trnave z roku 1857* (s. 235 – 242). Analyzované dielo predstavuje obhajobu, ktorú pôvodne napísal pedagóg Kornel Hidasy (Hidasi). Ide o obdobie, keď bola latinčina v úradnom styku na ústupe (v prospech maďarčiny). Jej znalosť pritom bola potrebná, pretože dovtedy bola školským jazykom, ale aj jazykom odbornej spisby. Autorkou štúdie je Erika Juríková, ktorá zhodnotila jazykovú a obsahovú stránku textu a myšlienky, ktoré majú výpovednú hodnotu i v súčasnosti. V sonde sa venovala aj pohľadu na dejiny školstva, na gymnázium v Trnave, význam výročných správ a ich obsah.

Faktografia k historickej demografii na kvalitatívne dobrej úrovni s vyhodnotením sa nachádza v analyticko-štatistickej štúdii *K populácii Trnavy v 19. storočí* (s. 243 – 265) od Miriam Pociskovej. Vychádzala z primárnych prameňov, pozornosť venovala štruktúre obyvateľstva – pohlavie, vek, rodinný stav; sobášnosť, pôrodnosť, mortalita, ale zaujali ju aj náboženská, vzdelanostná i ekonomická štruktúra obyvateľstva v lokalite. Úspechy a pády klimatických kúpeľov *Štrbské Pleso* (s. 266 – 288) od roku 1883 do súčasnosti spracovala Zuzana Kollárová. Nezabudla zohľadniť aj politicko-spoločenské pomery, podnikateľské zázemie, odborný personál, špecializáciu i prevádzku kúpeľov. Špecifickým a zaujímavým príspevkom o období 20. – 30. rokov 20. storočia je *Okresná starostlivosť o mládež – primárny orgán starostlivosti o sociálne slabé, zdravotne a duševne hendikepované deti (na príklade OSM v Hlohovci)*. Tento príspevok spracovala Adriana Švecová (s. 289 – 312), vychádzala najmä zo vzorových stanov ZÚSoM z roku 1930. Praktickú sondu do problematiky demonštrovala na činnosti OSM v Hlohovci v rokoch 1931 – 1939.

Oblasť cirkevných dejín a osobností v zborníku prezentuje niekoľko príspevkov. Ide o štúdiu venovanú gréckokatolíckej cirkvi *Biskup Pavol Peter Gojdič OSBM – prešovský apoštolský administrátor (1927 – 1940)* od Jaroslava Coraniča (s. 313 – 336). Autor v nej uverejnil biografické údaje o osobnosti, ďalej informácie mapujúce jej činnosť a postoje na tejto pozícii do vymenovania za 6. sídelného prešovského eparchu (1940).

Trnavský apoštolský administrátor biskup Pavol Jantausch (s. 337 – 356), ktorý v roku 1922 vystriedal generálneho vikára Františka Richarda Osvalda – posledného ostrihomského arcibiskupského vikára Trnavského vikariátu, sa stal predmetom výskumu Rastislava Karabu. Autor sa osobnosti venoval počnúc jej sčasti problematickým nástupom do úradu až po jej smrť v roku 1947. Venoval sa problematike nedostatku kňazov, cirkevnému školstvu, snahe o erigovanie bratislavskej bohosloveckej fakulty, Katolíckej akcii, spolku Združenie katolíckej mládeže, podpore saleziánskych ústavov či jej postojom v čase vojny. Základným informačným zdrojom pre autora boli biskupské obežníky. *Kultúra na hornej Orave v rokoch 1939 – 1945* sa stala predmetom výskumu Martina Gareka (s. 357 – 370). Príspevok je široko koncipovaný a poukazuje na obce, ktoré boli najskôr pričlenené k Poľsku (1920 – 1938), v širšom historickom kontexte. Išlo o úsilie vlády o reslovakizáciu (horná Orava, severný Spiš), napríklad prostredníctvom zabezpečovania kníh, učebníc v slovenskom jazyku (MS, SSV), prostredníctvom politických zoskupení a spolkov ako HSLS a jej miestne organizácie, Hlinkovu gardu, Hlinkovu mládež, Slovenskú ligu, Spolok Oravcov a i. K ďalším aktivitám v tomto duchu patrilo budovanie fondov verejných

knižníc, rozširovanie periodík, aktivity pedagógov a ľudovýchovná a osvetová činnosť, organizovanie kultúrnych podujatí, exkurzií atď.

Na záver publikácie editorka zaradila časť *Personálna bibliografia prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc.* (s. 371 – 407), ktorú zostavila Miriam Pocisková. Odráža sa v nej pestrá a bohatá publikačná činnosť jubilanta v rokoch 1962 – 2018. Jednotlivé záznamy nemajú štruktúru bibliografického záznamu. Zborník je vhodne doplnený o obrazovú prílohu.

Možno povedať, že konferenčnému zborníku nechýba odborný, ale najmä ľudský rozmer, vďaka čomu je dôstojnou pripomienkou životného jubilea prof. PhDr. Jozefa Šimončiča, CSc., a poskytuje inšpiráciu ako si uctiť našich pedagógov, kolegov, priateľov, podporovateľov a vzory.

Marcela Domenová